

אמר ליה אביי: והא "משתקין אותו" תנן?
ומבאר הגמרא: רבה נמי לא שכח דין זה,
אלא רק לחרודי לאביי הוא דבעי (44).

החזק והאמיץ והודאי והנכבד".
החזק והאמיץ והודאי והנכבד".

המתין לו רבי חנינא עד דסיים. כי סיים

אמר ליה: וכי סיימתיהו לכולהו שבחי
דמרדך? למה לי כולי האי? והרי אנן, אפילו
הני תלת דאמרינן, אי לאו דאמריננהו משה
רבינו באורייתא [דברים י יז] ואתו אנשי
כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה, לא הוינן
יכולין למימר להו, (45) ואת אמרת כולי האי,
ואזלת?

משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים
דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף, (46)

התפלה אין חיוב לשתק אותה, אלא רק אחר
התפלה יוכיחו שלא יעשה כן שוב. אך הצל"ח
נקט שאין דין זה מפורש במשנה, והחידוד
בנידון זה הוא שמשתקין אותו מיד, אף שעדיין
לא שמעו מפיו את הסיום "כן תרחם עלינו",
ומשמע שאין מניחים לו לסיים.

45. הרא"ש והרשב"א נקטו שהאיסור להוסיף
שבחים, הוא רק בתפלה, אך מחוץ לתפלה אומר
כרצונו. והטור [קיג] העלה מדברי הרמב"ם
שגם חוץ לתפלה אסור.

והב"י כתב שהאיסור רק בברכה ראשונה
שבתפלה שהשבחים נתקנו בה כהזכרת שבח,
אך בבקשה פרטית הוא מזכיר את התוארים כפי
הנצרך לבקשתו, וזה מותר. ותמה המעדני יו"ט,
וכי בשאר ברכות האמצעיות מותר להוסיף
תוארים כרצונו.

46. הריטב"א [מגילה כה א] הקשה שהרי כנגד
הנמשל היה ראוי לומר "באלף דינרי זהב", כי
באמת שבחו בחלק ממדותיו [ואילו במשל
שבחו בשבח פחות ממה שיש לו]. וביאר
שהגנות היא, משום שמשבח בשבחי בשר ודם,
שהם עניינים גופניים, ואינן כלל ממין שבחו של
הקב"ה, ולכך דמוהו לכסף וזהב, שב' מינים
שונים הם. וכעין זה כתב הרמב"ם במורה
נבוכים [א נט].

כדעת הסובר שאין טעם למצוות, אך האמת היא
כדעת האומרים שיש בכל מצוה טעם, וכן
משמע במדרש [רבה דברים ו א, ותנחומא פר'
אמור] שהאיסור משום אכזריות, וכן דעת תוס'
במגילה [כה א].

והרמב"ן [דברים כב ו] נקט שציוונו בשילוח
הקן כדי שלא נתאכזר, ואין הטעם משום
רחמנות על בעלי החיים, כי אילו כן היה אסור
השחיטה, ולכן אמרו ש"אינם רחמים אלא
גזירות" דהיינו שאינו מרחם במצוות אלו על
בעלי החיים, אלא מלמד אותנו מדת רחמנות,
שאנו לא נתאכזר, ורבינו בחיי [דברים כב ז]
נקט שזו גם כוונת הרמב"ם.

אכן הרמב"ם עצמו כתב [תפילה ט ז,
ובפירוש משנתנו], שמשתקין אותו כי "אינם
רחמים אלא גזירות", וביאר התוס' יו"ט שטעם
זה שייך למי שאומר כן בתפלתו, אך ודאי
הדורש טעמי המצוות מותר לו ליתן טעם זה כדי
ללמוד לקח ומוסר [ודקדק כן בלשון רש"י].

[וראה עוד בשו"ת הרשב"א ח"ד רנ"ג ובכל
בו קיא, ואבן עזרא שמות כג יט, ומלחמות ה'
חולין עט א וברכי יוסף יו"ד טז ב, ומהר"ל
בגו"א ריש חקת, ותפארת ישראל ו, והרחבנו
בזה בהקדמות לפרקים אוא"ב ושלוח הקן].

44. המהרש"א העיר, שמשמע כי רבה ואביי לא
השתקו את הש"ן, והוכיח מכך שבשעת